

Kohtulahendite kogumik

Kohtuasi C-35/23ⁱ

isa
versus
ema

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Oberlandesgericht Frankfurt am Main)

Euroopa Kohtu (neljas koda) 20. juuni 2024. aasta otsus

Eelotsusetaotlus – Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Vanemlik vastutus – Määrus (EL) nr 2201/2003 – Artiklid 10 ja 11 – Kohtualluvus lapse õigusvastase äraviimise või kinnihoidmise korral – Lapse harilik viibimiskoht liikmesriigis enne ebaseaduslikku äraviimist – Kolmanda riigi ja liikmesriigi vaheline tagasisaatmismenetlus – Mõiste „tagasipöördumistaotlus“ – Rahvusvahelise lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise 25. oktoobri 1980. aasta Haagi konventsioon

1. *Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Kohtualluvus ning kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega – Määrus nr 2201/2003 – Kohtualluvus vanemliku vastutusega seotud asjades – Kohtualluvus lapseröövi korral – Selle liikmesriigi kohtute pädevus, kus lapsel oli harilik viibimiskoht enne tema röövimist – Kohaldamisala – Kolmanda riigi ja liikmesriigi vahel 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel tulemuselt algatatud tagasitoomismenetlus – Mõju puudumine (Nõukogu määrus nr 2201/2003, artikli 2 punkt 11, artikli 10 punktid b ja i, artikli 11 lõiked 6 ja 7 ning artikkel 60)*

(vt punktid 50–62 ja resolutsiooni punkt 1)

2. *Õigusalane koostöö tsiviilasjades – Kohtualluvus ning kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega – Määrus nr 2201/2003 – Kohtualluvus vanemliku vastutusega seotud asjades – Kohtualluvus lapseröövi korral – Selle liikmesriigi kohtute pädevus, kus lapsel oli harilik viibimiskoht enne tema röövimist – Tingimus – Teabetaotlus – Mõiste – Lapse tagasitoomise taotlus muust riigist kui see, mis oli lapse hariliku viibimiskoha liikmesriik enne tema röövimist, või nimetatud lapse hooldusõiguse määramise taotlus, mis on esitatud selle esimese liikmesriigi kohtutesse – Väljajätmine (Nõukogu määrus nr 2201/2003, põhjendus 17 ja artikli 8 lõige 1, artikli 10 punktid b ja i ning artikkel 11)*

ⁱ Käesoleval kohtuasjal on väljamõeldud nimi. See ei vasta ühegi menetlusosalise tegelikule nimele.

(vt punktid 66, 68–71, 73–79, 81 ja resolutsiooni punkt 2)

3. *Õiguslane koostöö tsiviilasjades – Kohtualluvus ning kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega – Määrus nr 2201/2003 – Lapse tagasitoomise taotlus – Tagasitoomisest keeldumise otsus – Teavitamis- ja teatamiskohustus ning lapse tagasitoomise otsuse täidetavus – Kohaldamisala – Kolmanda riigi ja liikmesriigi vahel 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel algatatud tagasitoomismenetlus – Väljajätmine (Nõukogu määrus nr 2201/2003, artikli 11 lõiked 6–8)*

(vt punktid 83–85 ja resolutsiooni punkt 3)

Kokkuvõte

Euroopa Kohus, kellele Oberlandesgericht Frankfurt am Main (liidumaa kõrgeim üldkohus Maini-äärses Frankfurdis, Saksamaa) oli esitanud eelotsusetaotluse, täpsustas teatavate menetlusnormide kohaldamisala, mida kohaldatakse määruse nr 2201/2003¹ alusel rahvusvahelise lapseröövi korral seoses kolmanda riigiga.

L sündis 2014. aastal Šveitsis ning tal on Saksamaa ja Poola topeltkodakondsus. Tema isa elab alates 2013. aasta juunist tööga seotud põhjustel Šveitsis, samas kui tema ema elas koos L-iga 2015. aasta jaanuarist kuni 2016. aasta aprillini Saksamaal, kus isa neid regulaarselt külastas. Ema kolis 2016. aasta aprillis koos L-iga elama Poola, kus isa neid esialgu külastas. Alates 2017. aasta aprillist keelas ema isal oma suhtlusõigust kasutamast. Ta pani L-i lasteaeda Poolas ilma isa nõusolekuta ja teatas lapse isale, et ta jääb koos nende tütreaga Poola.

Isa esitas 2017. aasta juulis Šveitsi keskasutuse kaudu² Haagi 1980. aasta konventsiooni³ alusel taotluse lapse tagasitoomiseks Šveitsi. Poola kohus jättis selle taotluse rahuldamata põhjendusel, et isa oli andnud tähtajatu nõusoleku ema ja L-i Poola kolimiseks. Isa poolt selle otsuse peale esitatud apellatsioonkaebus jäeti rahuldamata.

Kuigi isa teist Saksamaal esitatud tagasitoomise taotlust ei rahuldatud, esitas ta 2018. aasta juulis Saksamaa kohtule taotluse määrata lapse ainuhooldusõigus, lapse harilik viibimiskoht ja lapse tagasitoomine tema juurde Šveitsi. Kohus, kellele see taotlus esitati, jättis selle rahvusvahelise pädevuse puudumise tõttu rahuldamata. Isa esitas selle otsuse peale kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, väites, et Saksamaa kohtute pädevus tuleneb määruse nr 2201/2003 artiklitest 10 ja 11.

Eelotsusetaotluse esitanud kohtul on tekkinud küsimus, kas need sätted on kohaldatavad, kuna isa algatas 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel keskasutuse kaudu edutult lapse tagasitoomise menetluse Šveitsi, mis on kolmas riik, kellele määrus nr 2201/2003 ei ole siduv. Seetõttu otsustas see kohus esitada Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse.

¹ Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT 2003, L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243).

² Föderaalne justiitsamet Bernis (Šveits).

³ Haagis 25. oktoobril 1980 sõlmitud rahvusvahelise lapseröövi suhtes tsiviilõiguse kohaldamise konventsioon (edaspidi „1980. aasta Haagi konventsioon“).

Euroopa Kohtu hinnang

Esimesena võttis Euroopa Kohus seisukoha määruse nr 2201/2003 artiklis 10 ette nähtud vanemliku vastutuse asjades valikulise kohtualluvuse eeskirja kohaldamisala kohta. Selle artikli kohaselt säilitavad selle liikmesriigi kohtud, kus laps vahetult enne äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis, üldjuhul ja teatud tingimustel rahvusvahelise kohtualluvuse.

Euroopa Kohus leidis kõigepealt mõiste „lapse ebaseaduslik äraviimine või kinnihoidmine“ kohta, millel määruse nr 2201/2003 artikkel 10 põhineb, et selle määratlus⁴ ei sõltu sellest, kas isik, kellel on hooldusõigus, on algatanud – tingimata pärast seda ja võimalikult – lapse tagasitoomise menetluse 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel.

Seejärel leidis Euroopa Kohus, et määruse nr 2201/2003 artikli 10 punkti b alapunktis i – mille kohaselt ei ole lapse varasema hariliku viibimiskoha kohtutel üldjuhul enam pädevust, kui ühe aasta jooksul ei ole esitatud tagasitoomise taotlust pädevatele asutustele liikmesriigis, kuhu laps on ära viidud või kus teda kinni hoitakse – ei ole täpsustatud, et tagasitoomise taotlus peab olema esitatud 1980. aasta Haagi konventsiooni alusel, ega välistatud ka seda, et selle saaks esitada kolmanda riigi keskasutuse kaudu. Esiteks ei ole määruse nr 2201/2003 artikli 60 kohaselt Haagi 1980. aasta konventsiooni sätted liikmesriikidevahelistes suhetes selle määruse sätete suhtes ülimuslikud. Teiseks ei ole lapse tagasitoomise taotlemiseks kohustust sellele konventsioonile tugineda, kuna tagasitoomise menetlus võib põhineda muudel eeskirjadel või lepingusätetel, eelkõige kahepoolsetel sätetel.

Lõpuks ei saa juhul, kui määruses nr 2201/2003 ei ole seda küsimust reguleeritud, nõustuda sellega, et selle määruse artikli 10 kohaldamine sõltub selliste menetlusnormide kohaldamisest, nagu on sätestatud nimetatud määruse artikli 11 lõigetes 6 ja 7⁵, mille peamine eesmärk on reguleerida teabe edastamist ja teatamist⁶.

Teisena märkis Euroopa Kohus eelkõige määruse nr 2201/2003 eesmärke silmas pidades, et mõiste „tagasitoomisetaotlus“ määruse nr 2201/2003 artikli 10 punkti b alapunkti i tähenduses ei hõlma ei lapse tagasitoomise taotlust muusse liikmesriiki kui see liikmesriik, kus laps vahetult enne äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis, ega selle liikmesriigi kohtutes esitatud lapse hooldusõiguse määramise taotlust.

Viimasena täpsustas Euroopa Kohus, et määruse nr 2201/2003 artikli 11 sõnastusest tuleneb selgelt, et seda sätet kohaldatakse üksnes liikmesriikide vahel koostöös 1980. aasta Haagi konventsiooniga. Järelikult ei ole määruse artikli 11 lõigetes 6 ja 7 ette nähtud teavitamis- ja teatamiskohustus ning selle artikli 11 lõikes 8 nimetatud otsuse täidetavus kohaldatavad lapse tagasitoomise menetluses, mis on läbi viidud selle konventsiooni alusel kolmanda riigi ja selle liikmesriigi vahel, kus laps pärast ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist viibib.

⁴ Vt määruse nr 2201/2003 artikli 2 punkt 11.

⁵ Määruse artiklit 11 kohaldatakse ka 1980. aasta Haagi konventsiooni kohaste tagastamise menetluste suhtes.

⁶ See on teave, mis on seotud 1980. aasta Haagi konventsiooni artikli 13 alusel tehtud tagasitoomisest keeldumise otsusega, millest tuleks teatada pädevale kohtule või keskasutusele liikmesriigis, kus laps enne ebaseaduslikku äraviimist või kinnihoidmist harilikult viibis.